

Kouluasenteet ja kokemukset maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnoissa

Transit

Tutkimus nuorten koulutuspoluista peruskoulun jälkeen

blogs.helsinki.fi/transit-okl

Nuorten hyvinvointi Helsingissä – seminaari

Transit-tutkimus

- Transitions and educational trajectories of immigrant youth¹: A 4-year longitudinal study from compulsory to further education
- Suomen Akatemian rahoittama seurantatutkimus 2014–2018
- Markku Jahnukainen (HY) & Joel Kivirauma (TY)
- Mira Kalalahti & Marja-Liisa Mäkelä & Minna Saarinen & Janne Varjo & Tuomas Zacheus

¹ Maahanmuuttajanuorilla viittaamme maahanmuuttajataustaisiin nuoriin, ns. kansainvälisten perheiden lapsiin

Tutkimuksen yleistavoite

- ...ymmärtää ja tulkita maahanmuuttajataustaisten ja suomalaistaustaisten nuorten koulutuksellisia trajektoreita ja transiatioita
- ...seurata ryhmää nuoria kolmen vuoden ajan, alkaen toisen asteen valintaprosessista toisen asteen siirtymään ja toisen asteen koulupoluilla
- Tuloksia voi seurata: blogs.helsinki.fi/transit-okl

Esityksen lähteet

Mira Kalalahti

- Kalalahti, Mira & al. Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat. Yhteiskuntapolitiikka. Arvioitavana.
- Kalalahti, Mira & Varjo, Janne & Jahnukainen, Markku: Immigrant-origin Youth and the Determination of Choice for Upper Secondary Education in Finland. Journal of Youth Studies. Arvioitavana.

Johanna Holopainen

- Holopainen, Johanna (2015). Pro gradu -tutkielma: ”*Onnistunut koulutussiirtymä tasa-arvon mahdollistajana – koulutuksen asiantuntijoiden käsityksiä maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutussiirtymistä*” (Helsingin yliopisto 2015)

Tuomas Zacheus

- Zacheus, Tuomas et al. Syrjinnän, kiusaamisen ja rasismien kokemukset suomalaisessa yläkoulussa. Terra 2017(1). Arvioitavana.

Liila Holmberg

- Holmberg, Liila (2015). [On the doorstep to transition: The Finnish- and immigrant-origin youth's attitudes towards school, educational orientations and future aspirations in the end of comprehensive education.](#) Working paper.

Teoreettiset lähtökohdat

- Siirtymä (*transition*) myöhäismodernina aikakautena: yksilöllistyminen, rakenteiden heikkeneminen, pidentyminen, jojoilu (Lee 2014; Walther 2006; Furlong 2009)
 - Maahanmuuttajilla yhtä aikaa monia siirtymiä (Teräs & Kilpi-Jakonen 2013)
- Siirtymäjärjestelmä: siirtymät tehdään aina jossakin rakenteellisessa kontekstissa
- Siirtymäregiimit (Walther 2006)
 - Nuorille tarjolla olevat mahdollisuudet
 - Universaali, liberaali, työllisyyskeskeinen ja matalan turvan regiimi
- Normatiiviset instituutiot eivät usein tarjoa samaa tukea vähemmistöihin kuuluville kuin valtaväestön nuorille (Lee 2014)

Holopainen, J. (2015). Onnistunut koulutussiirtymä tasa-arvon mahdollistajana; Kalalahti, M. & al. Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat.

Aiempaa tutkimusta

- Maahanmuuttajat heikossa asemassa siirtymässä
 - Esim. Kuusela ym. 2008; Myrskylä 2011
- Omakohtaiset, sosiaaliset ja kulttuuriset siirtymätekijät
 - Esim. Rumbaut 2007; Kilpi 2010; Peltola 2010; Teräs & Kilpi-Jakonen 2013
- Rakenteelliset siirtymätekijät
 - Esim. Opetusministeriö 2005; Pirinen 2015
- Ohjaukselliset siirtymätekijät ja toimijoiden välinen yhteistyö
 - Esim. Vehviläinen 2006; Teräs, Lasonen & Cools, julkaisematon käsikirjoitus

Aineistot

- 9.luokka (2014-2015): kysely, n = 445 nuorta
 - 64% suomalaistaustaisia nuoria
 - 36 % maahanmuuttajataustaisia nuoria (vähintään toinen vanhemmista syntynyt muualla kuin Suomessa)
 - 8 % erityisoppilaita
- 9.luokka, haastattelu, n = 112 nuorta
 - suomalais- ja maahanmuuttajataustaisia, tyttöjä ja poikia, ammatillisesti ja lukiosuuntautuneita
- 1. seuranta-aineisto (2015-2016), n = 412 nuorta
 - (93 %) ensimmäisen aineistoon vastanneista; 70 % tavoitettiin suoraan ja 30 %:lta tieto saatiin kouluista
- 10 teemahaastattelua peruskoulun, toisen asteen ja opetushallinnon asiantuntijoille pääkaupunkiseudulla

”Niitä toisia”

”

Niin kuitenkin tääl koululla on paljon näit maahanmuuttaja taustasii niin kyl se ei oo sen takia ainakaan oo tullu tai ainakaan mä en oo huomannut semmoista syrjimistä... Ala-asteella esimerkiks koulussa, niin silloinhan oli vielä meiän luokassakin oli enemmistö niitä maahanmuuttajia, et meit suomalaisia oli vähemmän mitä niitä. Mut ei se haitannut yhtään mitään, et meillä oli tosi hyvä luokka silloinkin.

(Haastattelu 102, tyttö, valtaväestö)

No siis ei mitenkään, siis ei oikeestaan yhtään, että okei, joskus on saattanu joku haukkuu, mutta en mä välitä siitä, et mä tiedän, et mä oon maahanmuuttaja ja, et mä en osaa mitenkään niin, et periaattees ei oo syrjitty eikä kiusattu.

(Haastattelu 38, poika, maahanmuuttajataustainen)

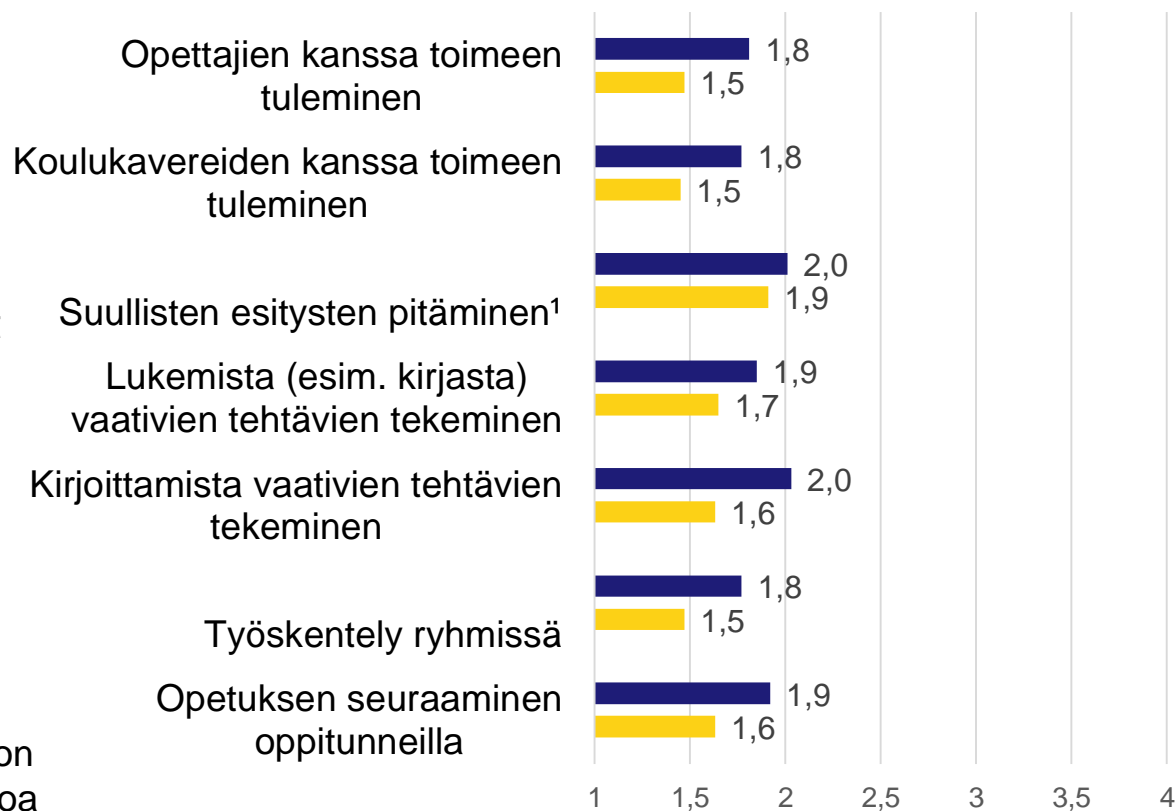
Myönteiset asenteet ja koulunkäyntivaikeudet

- Maahanmuuttajanuorten keskuudessa oli vahva saavutus- ja oppimisorientaatio. He arvioivat kielitaitonsa erittäin hyväksi.
- Maahanmuuttajataustaiset pitävät koulunkäynnistä suomalaistaustaisia enemmän, pojat kaikkein eniten.
- Kaikilla osa-alueilla maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat suomalaistaustaisia runsaammin koulunkäyntivaikeuksia, pojat kaikkein eniten.
- Osa näistä koulunkäyntivaikeuksista liittyi toisten oppilaiden kanssa toimeen tulemiseen ja ryhmittöihin.

Ysiluokkalaisten kokemat koulunkäyntivaikkeudet

- Maahanmuuttajataustaiset (n = 157-159)
- Suomalaistaustaiset (n = 281-283)

1 = ei lainkaan, 4 = erittäin paljon
¹Ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Erontekoja koulussa

- Suoran rasismien, syrjinnän ja kiusaamisen kokemusten tunnistaminen ei ollut yleistä.
- Henkilön, joka ei ole joutunut kohtaamaan rasismia omakohtaisesti on vaikea ymmärtää kokemusten moninaisuutta.
- Tunnistamattomuuden lisäksi kiusaamis-, syrjintä- ja rasismikokemuksiin liittyy tyypillisesti vähättelyä ja vaikenemista.
- Nuorten kertomukset kuvaavat piilotetun syrjinnän ja kohtaamattomuuden teemoja, jotka sulkevat ulos ja sisään.

”

Siis en mä oo koskaan nähny mitään semmost sillee, mut me just tehtiin mun kaverin kaa vähemmistöst esitelmät ja sillon haastateltiin sitte mejän koululaisist yhtä tyttöö, joka on somalitaustanen ni se sit kerto, et kaikkee aika sillee yllättävääki juttua...Kyl mä oon ehkä saattanu joskus nähä jotain, mut en mä muista mitään erityist sillee tosi isoo, mut koska se tuli mulle tosi yllätyksen, mitä se mun kaveri on kertonu.”
(Haastattelu 52, tyttö, valtaväestö)

”

Ööö, en mä tiiä, en mä muista, ehkä olen (kokenut rasismia), en mä muista, mut vaik mä oon, ni en mä välitä siit paljon kun se, jos se on se henkilö, jonka mä en edes tunne, niin ei mua haittaa, en mäkään tunne, ni mua ei kiinnosta, en välitä ja sit, jos se on mun kaveri ni sit tietenkin, sit mä välitän.

(Haastattelu 10, poika, maahanmuuttajataustainen)

Ohikatsottu etnisyys ja kerrostuva toiseus

”

...on ruvennut vähän ärsyttään se, kun joku semmonen tietty kulttuuri, niin koko aika ne esittää kaikki semmosta kovaa ja luulee, että ne on parempii, kun muut...Semmosta on täällä ja sit ne luulee, että ne on maailman kuninkaita tällä hetkellä ne on niitä...Siis niitä ihmisii, ketkä on varmaan jostain paennut tuolta, jostain maasta...tuolta Keski-idästä enemmän. Sit ne esittää semmosta täällä ja mä en tiedä, esittääkö ne muuten sitä. Mut täällä ne esittää kaveriporukoitten kans...Täällä se näköjään liittyy vähän siihen etniseen taustaan... (Haastattelu 14, poika, valtaväestö)

Joo, me pidetään itteämme pakolaisina ja maahanmuuttajina, et ei, jos joku sanoo mamu, pakolainen, ei se vaikuta mitenkään negatiivises mieles ja niinku enemmän ylistetään sitä, et me ollaan pakolaisii... (Haastattelu 11, poika, maahanmuuttajataustainen)

Zacheus, Tuomas et al. Syrjinnän, kiusaamisen ja rasismien kokemukset suomalaisessa yläkoulussa

” *Se voi kans liittyä siihen, miten ne on kasvatettu. Jos ne on kasvanut huonoissa olosuhteissa esimerkiksi. Mä en tiedä, jos ne purkaa sitä vaan täällä. Sitä ei tiedä, jos ne ei sano ite... Sit, jos yrittää järkevästi puhuu niitten kans, niin monesti ei vaan pysty. Tai niitten kans ei edes, siis mä en edes alota puhuun niitten kans lainkaan. Kun mä vaan meen ohi... Sit monesti kans, kun on ryhmätöitä joskus semmosen kans, niin monesti se ei vaan onnistu. Ei se vaan onnistu jotenkin... Ei se oo siitä kielestä kiinni, ne ei vaan halua tehdä töitä...”*

(Haastattelu 14, poika, valtaväestö)

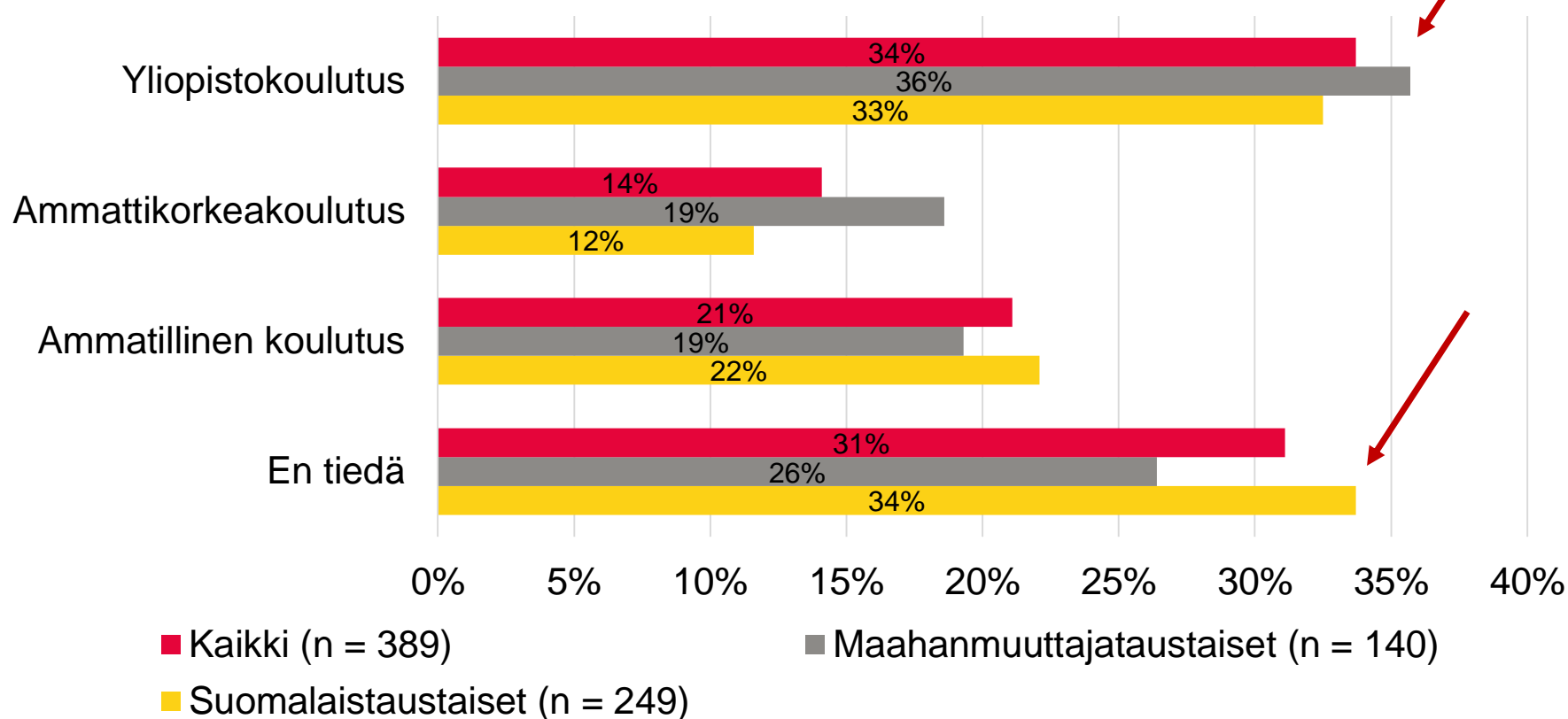
Vahva koulutususko

- Maahanmuuttajanuorten itselleen mahdollisina nähdyt siirtymät ovat yhtä akateemisia kuin muilla, mutta samalla he orientoituvat useammin myös työelämään
- Maahanmuuttajataustaiset nuoret tietävät ysiluokkalaisina suomalaistaustaisia nuoria useammin, mihin ammattiin tai uralle he halusivat

Kalalahti, Mira & Varjo, Janne &
Jahnukainen, Markku: Immigrant-origin
Youth and the Determination of Choice for
Upper Secondary Education in Finland.

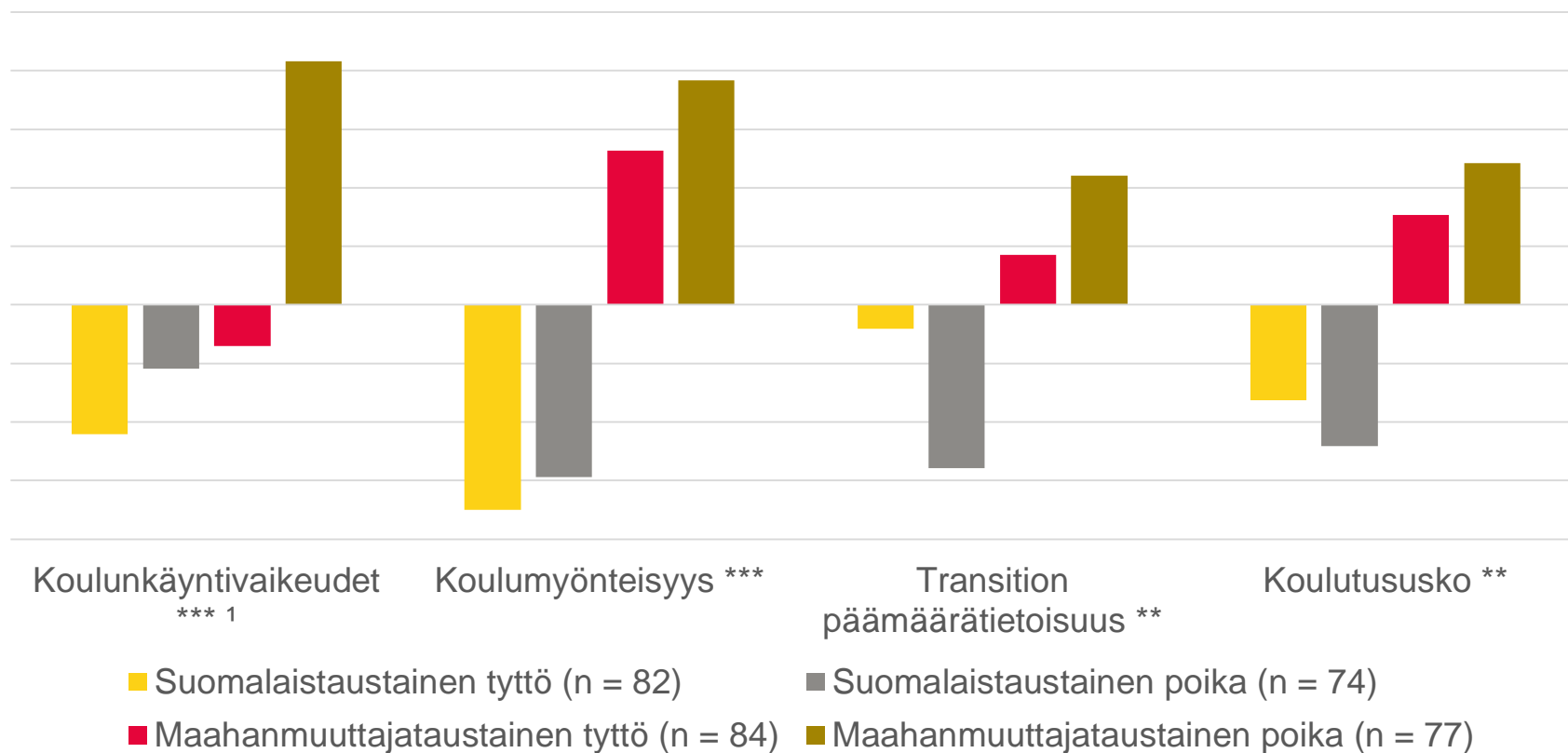

Ysiluokkalaisten koulutustavoitteet

”Maahanmuuttajien paradoksi”

Peruskoulun jälkeen

- Maahanmuuttaja- ja suomalaistaustaisten tulevaisuudensuunnitelmat olivat hyvin samanlaiset.
- 66 % suomalaistaustaisista nuorista oli hakemassa lukioon, maahanmuuttajataustaisista 62 %
- Molemmista ryhmistä 28 % oli hakeutumassa ammattioppilaitokseen, maahanmuuttajataustaiset hieman useammin suorittamaan kaksoistutkintoa.
- Maahanmuuttajataustaiset nuoret pitivät myös todennäköisempänä työpaikan etsimistä heti peruskoulun jälkeen.

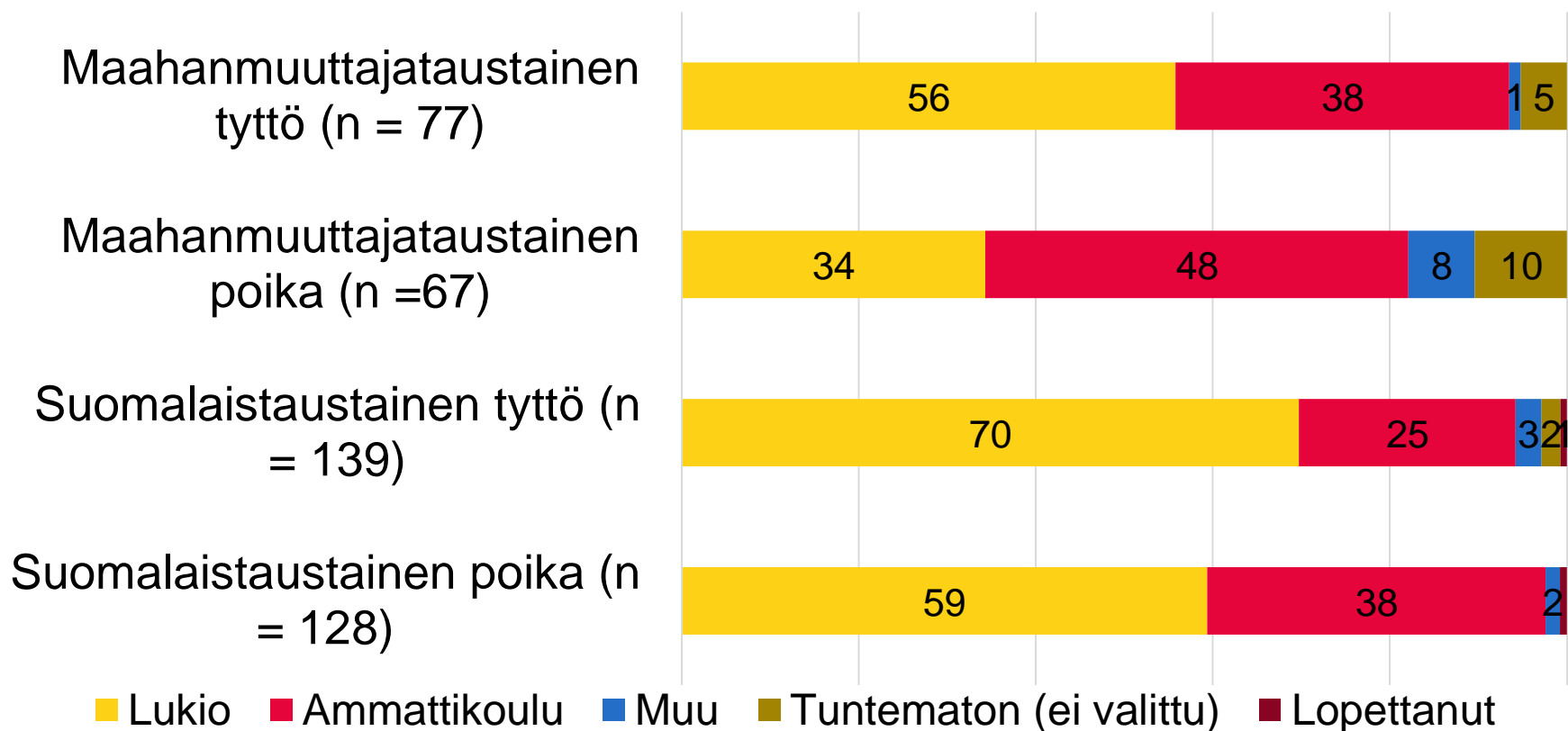

Viuhkamainen toisen asteen siirtymä

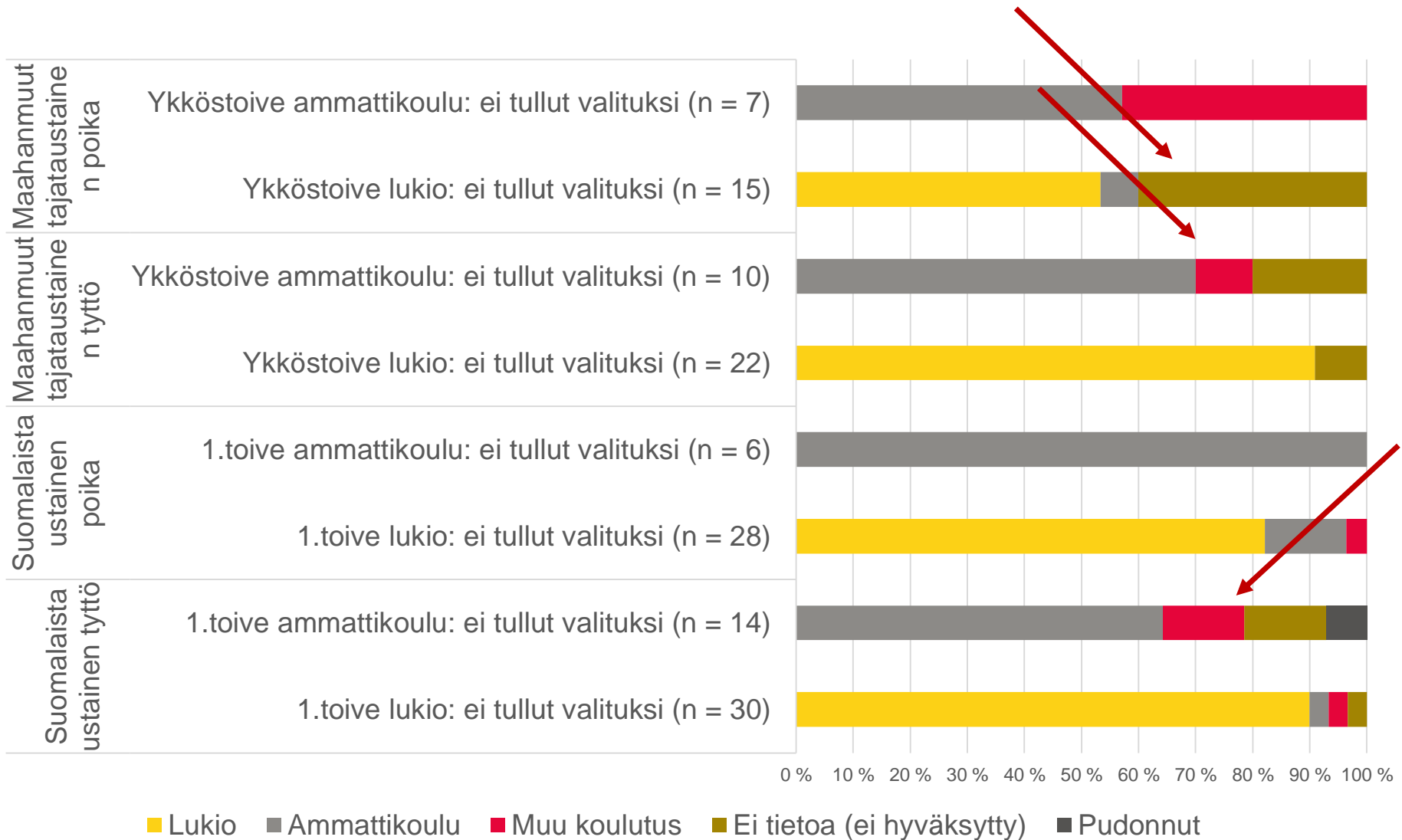
- Nuoret olivat saavuttaneet odotuksensa kohtalaisen hyvin
- > 90 % suomalaistaustaisista nuorista oli suunnittelemlaan poluilla
- Maahanmuuttajataustaisilla oli enemmän hajontaa odotuksissa ja opiskelupaikassa
 - 24 % pojista ($n = 6$) and 15 % tytöistä ($n = 7$) jotka suunnittelivat lukio-opintoja eivät hakeneet tai eivät päässeet lukioon
 - He olivat päätyneet useammin myös kymppiluokille tai valmistaville luokille

Peruskoulun jälkeen syksyllä 2016

Ykköstoiveestaan tipahtaneiden toisen asteen opiskelupaikka (%)

Tulevaisuushorisontti

- Maahanmuuttajataustaiset nuoret harkitsivat useampia toisen asteen vaihtoehtoja kuin muut
- Toisen asteen jälkeinen valintahorisontti oli maahanmuuttajataustaisilla nuorilla laajempi
- Maahanmuuttajataustaisten nuorten lukio- ja myös ammattikouluvalinnat olivat usein päämäärätietoisempia suhteessa tulevaisuuden ammattiin.
- Ammattien ja koulutusreittien tuntemus oli kuitenkin epävarmaa.

Kalalahti, M. & Varjo, J. & Jahnukainen, M. Immigrant-origin Youth and the Determination of Choice for Upper Secondary Education in Finland.

www.helsinki.fi/yliopisto

Kohtaamattomia valintoja

- Maahanmuuttajataustaisten nuorten odotukset ja toteutuneet valinnat eivät kohtaa yhtä usein kuin suomalaistaustaisilla nuorilla
- Suomalaistaustaisten nuorten koulutusvalinta oli yksilöllisempi: maahanmuuttajataustaisilla nuorilla sosiaalisen ympäristön vaikutus on voimakkaampi (perhe, ystävät, koulu) ja odotukset ovat ristiriitaisempia.
- Moninaisten ja kohtaamattomien polkujen vuoksi heillä on suurempi riski epäonnistua toisen asteen valinnassa

Nuorten osaamisen arviointi ja yhteishakuvalinnat

- Koulumenestys ja suomen kielen taito
 - Kielitaito kietoutuu peruskoulun arvosanoihin
 - Osaamisen arviointi on haastavaa
- Painottuneet koulutus- ja uratavoitteet
 - Korkeita ammattihaaveita, ”epärealistisuus”
 - Perheen merkitys

Nuorten osaamisen arviointi ja yhteishakuvalinnat

”

Sitten joudutaan miettimään, että mitenkäs ne omat vahvuudet siellä näkyy. Että huomataan usein, että se matematiikan numero nyt ehkä näyttää tällä hetkellä siltä, että voi olla jopa se lukionkin käyminen hankalaa. Se realiteettien taju kyllä korostuu eri tavalla sitten maahanmuuttajien kanssa. (Opinto-ohjaaja, peruskoulu)¹

- Mihin kouluun hait? -- Mä hain ekaks medialukioon. -- mä en ollu varma, minne mä hakee tulevaisuudessa, niin mä otin sen takii lukion ekaks. - Mitä ne ammattikoulut oli? – [Oppilaitos], kaks siält ja yks [oppilaitos]. -- Mitä linjoja niissä on? -- Yks on tää lähihoitaja-ala.-- Ja toinen on tää nuorten kans toimin[t]a. -- mä periaattees haluisin tohon toka ammattii, niin mä laitoin sen takia mediaa, koska mä en tiedä -- mun tulevaisuudest -- (Maahanmuuttajataustainen tyttö, koulunkäyntivaikeuksia, pitää koulunkäynnistä ja haluaa työskennellä lasten kanssa)

Nuorten osaamisen arviointi ja yhteishakuvalinnat

”

[Mihin kouluun hait]

-- Mul oli metsäkoneenkuljettaja, [Kempele]. Noin yleisesti ei mun mielest mikään hirveen hyvä ollu hirveen hyvä tuol koulun penkillä istumas.

[Miks sä hait sinne?]

-- No ku mä tykkään kaikest tämmösestä koneisiin liittyvistä ja sit mä tykkään olla yksin ja metsäs tehä harjotuksii.

[Okei. Onks sul jotain sit luontoharrastust itsellä -- ?]

-- No partiossa käyn aina välil viikonloppuretkillä jossain.

[-- Keskiarvo liikkuu jossain seiskan tienoilla?]

-- Joo. Mä oon nostanu nyt tän vuoden aikana yli puolella numeroo keskiarvoo.

-- Mul tulee kyl semmonen motivaatiopiikki, et ku mä oon päässy sinne opiskelemaan, mitä mä haluan tehä.

(Maahanmuuttajataustainen poika, työläistaustaiset vanhemmat, runsaasti opiskeluvaikeuksia, erittäin vahva ammatillinen orientaatio)

Siirtymäjärjestelmän ratkaistavia haasteita

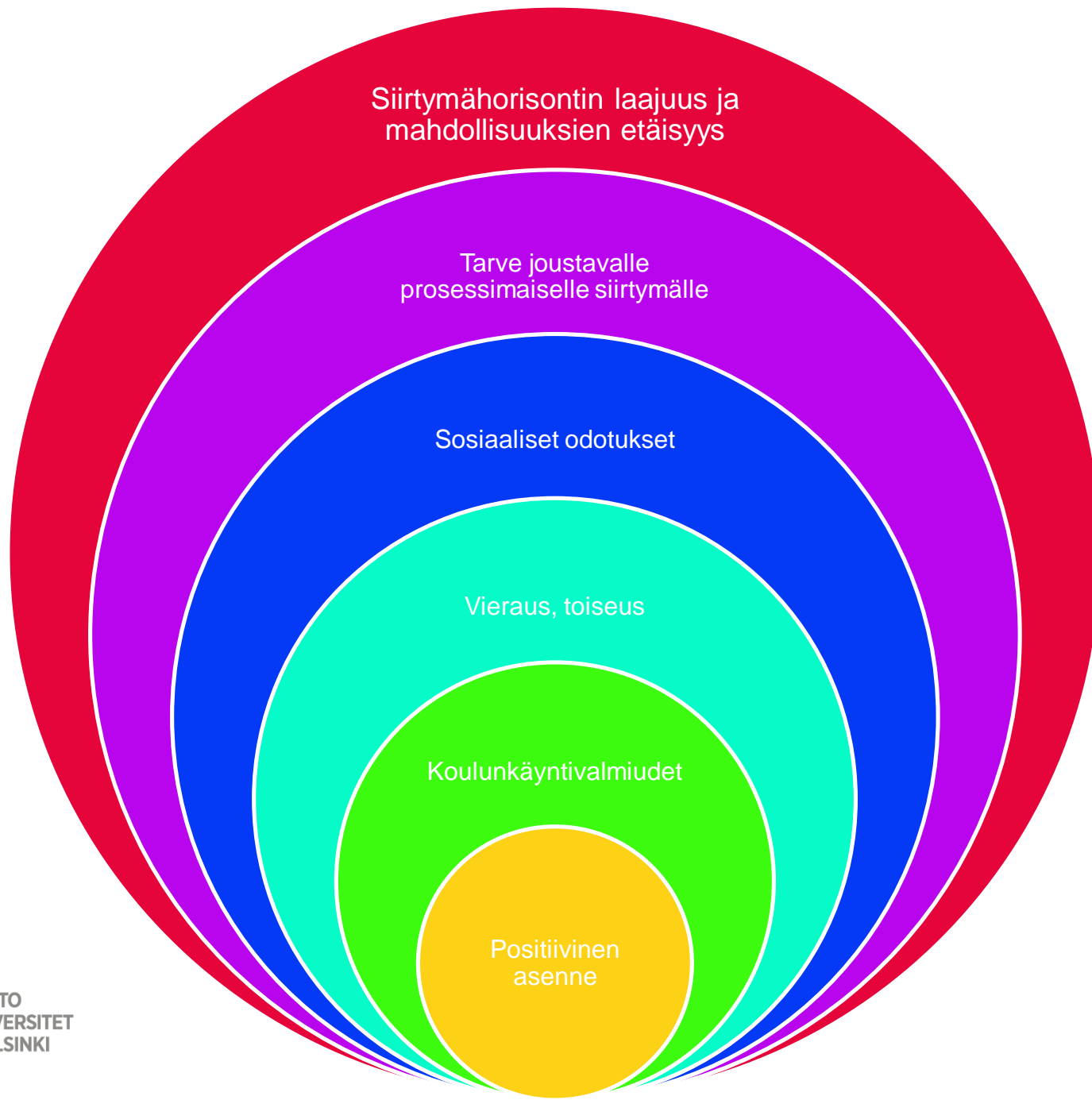
- Ohjausta voitaisiin tehdä koordinoitummin ja syvemmän yhteistyön kautta
 - Tiedonsiirto, tuen jatkuminen, kokonaisuuden miettiminen
- Nuorten valinnantekoa voitaisiin tukea enemmän
 - Tietämys toisesta asteesta, valinnanteon joustavuus
- Järjestelmä voisi vastata paremmin nuorten lisääntyvään monimuotoisuuteen
 - Tukitarpeisiin vastaaminen, resurssit

Siirtymäjärjestelmän ratkaistavia haasteita

”

- Maahanmuuttajakysymys koulumaailmassa ylipäänsä, kun [pääkaupunkiseutu] on tässä ikään kuin pioneeri Suomen maassa aika pitkälle, niin sanoisin että alkaisi olla kokonaiskonseptin miettiminen paikallaan tai tarpeen. - - Että eri toimijat olisivat yhdessä paikassa, nähtäisiin kokonaisuus, - - mitkä on kipupisteet, miten me voidaan niitä parantaa. (rehtori, lukio)
- Me ollaan aika arkoja oltu pitämään yhteisiä koulutuksia liittyen näihin aihealueisiin, mutta meidän pitäisi ehkä lähteä miettimään sitä opettajien verkostoitumista yli toisen ja perusasteen. (asiantuntija, hallinto)
- Eksyneitä lampaita on joka vuosi, ja niiden kanssa on harmillista, että olisi pienestä kiinni, jonkun ihmisen työpanoksesta kiinni, että ne kiinnittyisivät jonnekin. Moni tarvitsee sen jonkun, joka konkreettisesti kertoo, että mitä nyt tapahtuu. (apulaisrehtori, peruskoulu)

Mira Kalalahti

- Kalalahti, Mira & al. Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat. Yhteiskuntapolitiikka. Arvioitavana.
- Kalalahti, Mira & Varjo, Janne & Jahnukainen, Markku: Immigrant-origin Youth and the Determination of Choice for Upper Secondary Education in Finland. Journal of Youth Studies. Arvioitavana.

Johanna Holopainen

- Holopainen, Johanna (2015). Pro gradu -tutkielma: ”*Onnistunut koulutussiirtymä tasa-arvon mahdollistajana – koulutuksen asiantuntijoiden käsityksiä maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutussiirtymistä*” (Helsingin yliopisto 2015)

Tuomas Zacheus

- Zacheus, Tuomas et al. Syrjinnän, kiusaamisen ja rasismien kokemukset suomalaisessa yläkoulussa. Terra 2017(1). Arvioitavana.

Liila Holmberg

- Holmberg, Liila (2015). On the doorstep to transition: The Finnish- and immigrant-origin youth's attitudes towards school, educational orientations and future aspirations in the end of comprehensive education. Working paper.

Transit-tutkimuksen tulevia julkaisuja **Markku Jahnukainen & Joel Kivirauma** **Mira Kalalahti, Marja-Liisa Mäkelä, Minna Saarinen, Liila** **Holmberg, Johanna Holopainen, Janne Varjo, Tuomas Zacheus**

- Holopainen, Johanna et al. "Mun tehtävä on tukea ja esittää kysymyksiä ja kulkea rinnalla" – asiantuntijoiden näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten nuorten siirtymisestä toiselle asteelle. Käsikirjoitus.
- Holmberg, Liila et al. On the doorstep to transition. The Finnish- and immigrant-origin youth's future and learning orientations during the transition process from comprehensive to further education. Young. Arvioitavana.
- Saarinen, Minna "Ja ollaan sellasii, kun halua olla"- maahanmuuttaja- ja suomalaistaustaisten nuorten koulutusvalinnat yhdeksännen luokan yhteishaussa. Käsikirjoitus.
- Varjo, Janne & Kalalahti, Mira & Jahnukainen, Markku "Ei oikein mikään oo mun juttu" – Ei-tyypillinen koulutuksellinen siirtymä peruskoulusta eteenpäin. Käsikirjoitus.
- Zacheus, Tuomas et al. Is John Ogbu's model on minority school performance relevant in Finland? Education Theory. Arvioitavana.
- Zacheus, Tuomas et al. Discrimination, harassment and racism in Finnish secondary schools. Nordic journal of migration. Arvioitavana.